

SUDAN-GÜNEY SUDAN BÖLÜNMESİNDE ROL OYNAYAN UNSURLAR - 12.10.2020

Hasan Sevilir AŞAN

Ambassador (R)

Blog No: 32
12.10.2020

Hasan Sevilir AŞAN* (12 Ekim 2020)

Güney Sudan, eski çağlarda Sudanın bir parçası olarak kabile ve krallık yönetimleri altındaydı. 19uncu Yüzyıldan itibaren önce Osmanlı-Mısır, daha sonra da İngiliz idaresine girmiştir. Bir dönem Mehmet Emin Paşanın da yönettiği Ekvatorya Beyliği, Osmanlı İmparatorluğunun en güneydeki topraklarıdır.

Sudan, İngilizlere karşı verilen kanlı mücadele sonucunda 1956da bağımsızlığını kazanmıştır. İngilizlerin Sudandan çekilirken kendilerine özerklik sözü verdiğini öne süren Güneyliler, Sudan içinde 60 yıl süren yıpratıcı bir mücadeleden sonra 2005 yılında özerklik statüsünü kazanmış ve 2011 yılında referandumla bağımsızlığını ilan etmiştir. Güney Sudan bağımsızlığını kazanan 54üncü Afrika ülkesi olup, Birleşmiş Milletlerin en yeni (193üncü) üyesidir.

Sudanın bölünme süreci sırasında alenen ifade edilmese de; küresel Hristiyan dayanışmasının güney tarafın bağımsızlık elde etmesinde önemli bir katalizör rolü üstlendiği, aksi halde bölünmenin mümkün olamayacağı görüşü genel kabul gören ortak anlayıştı.

Sudan ve Güney Sudan arasında halen statüsü tartışmalı sınır alanları, petrol paylaşımı ve devlet borçlar gibi çözüme muhtaç ciddi sorunlar mevcuttur. Her iki ülke yekdiğerini ayrılıkçı silahlı muhaliflerini desteklemekle suçlamaktadır.

Bölünme

Kuzey ve Güney Sudan dil, din, ırk ve kültür farklılıkları bulunan bir geçmişe sahiptir.

Kuzey halkı; Arap kavimleriyle harmanlanmış, Arapça konuşan, Müslüman, Orta Doğu davranış özellikleri taşımaktadır. Güney Sudan ise İngilizce konuşan, Hristiyan, Kara Afrikanın en savaşçı Dinka kabilesi ağırlıklıdır.

Güneyin Bölünmeye Bakış Açısı

Güney Sudan, ayrılmalarının nedenini; kendilerine demokratik vatandaşlık, eşit eğitim, kimlik ve eşit temsil haklarının verilmemesini, Araplaştırma siyasetini, dini ve siyasi baskıları göstermiştir.

Türkiyenin Güney Sudan Büyükelçisi olarak görev yaptığım dönemde, 2018 yılında başkent Jubada hazır bulunduğum resmi bir görüşmede; Devlet Başkanı Salva Kiir Mayardit, bölünmeyi Sudan Ömer El Beşir yönetiminin seküler olmayan, Güneylileri Araplaştırmaya çalışan, dini ve sosyal yaşantılarına, hayat tarzlarına katı yasaklar ve cezalar getiren Müslüman Kardeşler şeriat anlayışına bağlamıştır.

Salva Kiir, demokratik haklara sahip, eşit vatandaşlık temelinde laik bir düzenin güvence altına alınması halinde, Sudanla aynı devleti oluşturmakta bir beis görmeyeceklerini dile getirmiştir.

Kuzeyin Bölünmeye Bakış Açısı

Sudan, bölünme nedenini Batılıların ve çok uluslu şirketlerin oyunu olarak görmüş; amacın bölgede Batı çıkarlarına hizmet edecek, emperyal tasarruflara ses çıkarmayacak enerji zengini Hristiyan bir devlet yaratmak olduğunu öne süregelmiştir.

Buna göre, Vatikan, ABD ve İsrail iş birliği içinde, uluslararası insani yardım kuruluşlarını ve çok uluslu enerji şirketlerini kullanılarak bir proje devleti oluşturulmuştur.

Hristiyan Dayanışması ve Uluslararası Aktörler

Sudanın bölünmesinde; El Beşir dikta rejiminin şeriat baskılarının tarihten gelen temel ayrılıkları körüklenmesi ve küresel Hristiyan dayanışmasının bu uygun durumdan vazife çıkarması etkin rol oynamıştır. Başta belirtildiği gibi, küresel Hristiyan dayanışmasının Güney Sudanın bağımsızlığında önemli bir katalizör rolü üstlendiği, aksi halde bölünmenin mümkün olamayacağı görüşü genel kabul gören ortak anlayıştı.

Birleşmiş Milletler ve uluslararası insani yardım kuruluşları Sudan coğrafyasında 70-80

yıldır faaliyet göstermekte olup, ilgi alanları sadece insani yardımlarla kısıtlı değildir. İnsani yardım kuruluşlarından birçoğu kilise desteğinde kurumsallaşmıştır. Aşa, ekmeğe ve aşıya muhtaç çaresiz animist kabileler, gönüllü veya görevlendirilmiş misyonerlik faaliyeti de yürüten bu kuruluşlar için bakir faaliyet alanlarını oluşturmuştur.

Güney Sudan kabilelerinin, ülkenin resmi dili İngilizce, çoğunluğun inancı Hristiyanlık olacak kadar disiplinli dönüşümü, bölgedeki kilise misyonerlik faaliyetlerinin sabırlı kazanımıdır.

Vatikan ve İngiliz Anglikan Kilisesi, ayrılıkçı kahraman lider John Garang dâhil Güneyli direnişçilerin tamamının arkasında durup, lojistik destek sağlamıştır. Ayrıca henüz iç savaş sürerken Sudan Kiliseler Konseyi kurulmuş ve en ücra köşelerde kurulan kiliseler aracılığıyla ayrılıkçılar finanse edilmiştir.

Vatikan ve İngilizlerin faaliyetlerine paralel olarak, ABDnin yükselen İslamofobik politikaları, El Beşir ve benzeri köktendinci rejimlere karşı açıktan savaş ilanı da Güney Sudanın, Sudandan kopma faaliyetlerine yönelik sempati ve maddi desteği arttırmıştır.

İsrail ise, 1960ların sonlarından itibaren Güney Sudan coğrafyasına ilgi göstermeye başlamış ve ayrılıkçı hareketin ilk kıvılcımlarını çakan Asi General Joseph Laguya destek vermiştir. Lagu, bu sayede silahlı direniş birlikleri oluşturarak, özerklik talebini yüksek perdeden daha güvenli şekilde dile getirmeye başlamıştır. Yeni yüzyılın başlarında, İsrail Güneyli ayrılıkçılara bu defa doğrudan silah ve cephane tedarikiyle, sahada askeri taktik eğitimler düzenlemiştir.

Tüm bu faaliyetlerde doğal kaynaklar kritik öneme sahip bir unsur olmuştur. Başta ABD ve çokuluslu Batılı şirketler, yeni dönemde Afrikanın üçüncü büyük petrol yataklarına daha kolay erişim iştahı ile ayrılıkçılara stratejik destek sağlamıştır.

Oyuncu George Clooney ve insan hakları aktivisti John Prendergast gibi popüler şahıslar, El Beşirin şeriat ve Araplaştırma istibdadı ile ezdiği Hristiyan Güneylilere özgürlüklerinin bir an evvel teslimi yönünde ABD Beyaz Saray ve Kongresi üzerinde ciddi lobicilik faaliyetleri yürütmüştür.

Günümüzde

Henüz devletleşme süreci tekemmül etmemiş olan genç Güney Sudan; etnik iç savaş, kıtlık, ekonomik kriz ve salgın hastalıklarla baş etmeye çabalarken, uluslararası yardımlara ihtiyaç duymaktadır.

Güney Sudanı kuran, bugün de bir anlamda kendisinde egemenliği paylaşma hakkı gören malum Hıristiyan bileşenler, Güney Sudan liderliğinin herhangi bir çizgi dışı hareketi karşısında açık tavır alıp yönetimi hizaya sokabilmektedir.

Bu bağlamda (ABD, İngiltere ve Norveçin oluşturduğu) Güney Sudan siyasi troykası, Birleşmiş Milletler ihtisas birimleri, Afrika Birliği, Hükümetler Arası Kalkınma İdaresi (Intergovernmental Authority on Development-IGAD) ve Avrupa Birliği ile uluslararası

insani yardım kuruluşları; yerel otoritelerde egemenlik tartışmaları yaratacak ölçüde ülke işlerine dahlini sürdürmektedir.

Bugün Sudanlar coğrafyasında barış ve uzlaşı rüzgârları esmekte, bir yandan laikliğin şeriatı ikame edeceği müjdelenirken bir yanda da ayrılıkçı silahlı muhaliflerle uluslararası gözetimli barış anlaşmaları imzalanmaktadır. Yeni anlayış atmosferinde Sudanın yeniden birleşmesi gibi zihni egzersiz emareleri belirse de son sözün bölünme için seferber olan, iki devletli düzenden çıkar uman bilinen bileşenlere ait olacağı aşikârdır.

Öte yandan Sudanın bölünmesinde somut rolünü inkâr etmeyen küresel Hristiyan dayanışması ve Hristiyan yapılanmalar, günümüzde de uluslararası gelişmelerde zaman zaman etkilerini hissettirmektedir. Örneğin Dağlık Karabağ sorunu sebebiyle geçtiğimiz haftalarda Azerbaycan ve Ermenistan arasında başlayan silahlı çatışmaları, Müslüman-Hristiyan çekişmesi üzerinden neredeyse medeniyetler çatışması zeminine çekmeye çalışan yorumlar yapıldığı dikkatlerden kaçmamıştır.

Dağlık Karabağ sorununun temelinde Azerbaycanın topraklarına yönelik Ermenistanın toprak talepleri ve işgali olsa da dinler çatışması temasının öne çıkarılması, kendisini mağdur Hristiyan devlet olarak yansıtan Ermenistan için sempati ve destek sağlama gayreti sayılabilir. Burada dikkat çeken başka bir husus da Sudanın bölünmesindeki rolleri bilinen, Hristiyan lobiciliği kimlikleriyle de tanınan George Clooney gibi isimlerin, Türkiyeye karşı yöneltilen soykırım iddialarını yüksek sesle dillendirmeye çalışan ekipler içinde de yer alıyor olmalarıdır.

* *(E) Büyükelçi*

** *Kapak fotoğrafı: Sudan geçici hükümeti yetkilileri ile birtakım isyancı gruplar arasında Jubada imzalanan barış anlaşması - https://eyeradio.org/sudanese-govt-rebels-sign-peace-deal-in-juba/*

Sudan ve Güney Sudan'ın günümüzdeki sınırları

Yazar hakkında :

1977 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olmuştur. Dışişleri Bakanlığı'nda 1979 □□□□ yıllarında Personel ve Özlük İşleri Dairesi Başkanlığı'nda Aday İdari Memur olarak görev almış ardından çeşitli yurt içi ve yurt dışı görevlerde bulunmuştur. 1997-1999 yılları arasında Tebriz Başkonsolosu, 1999-2001 yıllarında Personel Daire Başkanı, 2001-2005 yıllarında Melbourne Başkonsolosu, 2005-2009 yılları arasında Balkanlar ve Orta Avrupa Genel Müdür yardımcısı olmuştur. 2009-2013 yılları arasında Arnavutluk büyükelçisi olarak görev yapmıştır. 24 Mayıs 2014 tarihinde Dışişleri Bakanlığı müşavirliğine atanmış olup 2014 yılında Çanakkale Savaşları Yüzüncü Yıl Anma Törenleri Koordinatörü ve G20 Türkiye dönem başkanlığı döneminde ise G20 Liderler Zirvesi Lojistik Görev Gücü Başkanı olarak görev yapmıştır. 30 Ocak 2017 - 4 Ocak 2019 tarihleri arasında Güney Sudan Büyükelçisi olarak görev

ifa etmiştir.

Atıfta bulunmak için: AŞAN, Hasan Sevilir. 2026. "SUDAN-GÜNEY SUDAN BÖLÜNMESİNDE ROL OYNAYAN UNSURLAR - 12.10.2020." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2020 / 32. Ekim 12. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/Blog/SUDAN-GUNEY-SUDAN-BOLUNMESINDE-ROL-OYNAYAN-UNSURLAR-12-10-2020

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır